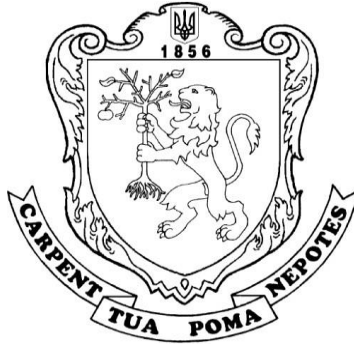

**Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет природокористування
Факультет агротехнологій і екології
Кафедра екології**

**СИЛАБУС
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

**«ЕКОЛОГІЧНИЙ НАГЛЯД ЗА ОБ'ЄКТАМИ
ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ»**

для студентів, що навчаються за ОПП «Екологія»
за другим (магістерським) рівнем освіти
за спеціальністю 101. Екологія
галузі знань 10. Природничі науки

Львів 2023

АНОТАЦІЯ КУРСУ

У межах зазначеного курсу здобувачі вищої освіти формують інтегральну, загальні та спеціальні (фахові) компетентності, а саме опановують законодавчі, теоретичні та практичні основи екологічного нагляду за об'єктами природно-заповідного фонду.

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою навчальної дисципліни є вивчення особливостей природно-заповідних територій з метою розробки режимів їх охорони та раціонального використання, формування системи знань про основні закономірності взаємодії людини і природи, розробки заходів щодо зменшення дії антропогенних факторів на природно-заповідні об'єкти, аналіз теоретичних та практичних питань створення, збереження та відновлення геокомплексів та їх компонентів на природно-заповідних об'єктах та територіях.

Завданням навчальної дисципліни є вивчення механізму управління процесами природокористування та охорони довкілля, специфіки використання адміністративних, правових, економічних і виховних важелів впливу на природокористувачів.

Компетентності та програмні результати

У результаті вивчення даного курсу студент повинен набути наступні **компетентності**:

ІК Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та вирішувати практичні проблеми технічного і технологічного характеру у сфері екології, охорони довкілля, збалансованого природокористування, або у процесі навчання, що передбачає застосування теоретичних основ та методів технологій захисту навколишнього середовища, та характеризується комплексністю і невизначеністю умов.

K01. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

K02. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

K09. Обізнаність на рівні новітніх досягнень, необхідних для дослідницької та/або інноваційної діяльності у сфері екології, охорони довкілля та збалансованого природокористування.

K15. Здатність до організації робіт, пов'язаних з оцінкою екологічного стану, захистом довкілля та оптимізацією природокористування, в умовах неповної інформації та суперечливих вимог.

K18. Здатність оцінювати рівень негативного впливу природних та антропогенних факторів екологічної небезпеки на довкілля та людину.

Програмні результати навчання:

ПР02. Уміти використовувати концептуальні екологічні закономірності у професійній діяльності.

ПР06. Знати новітні методи та інструментальні засоби екологічних досліджень, у тому числі методи та засоби математичного і геоінформаційного моделювання.

ПР10. Демонструвати обізнаність щодо новітніх принципів та методів захисту навколишнього середовища.

ПР12. Уміти оцінювати ландшафтне і біологічне різноманіття та аналізувати наслідки антропогенного впливу на природні середовища.

Одержані знання під час вивчення дисципліни «Технології захисту природо-заповідних територій» допоможуть студентам ширше оволодіти своєю професією, краще засвоїти інші дисципліни екологічного спрямування та будуть практично використані ними в охороні навколишнього середовища.

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ (ЗМІСТ)

Тема 1. Наукові засади заповідної справи.

Тема 2. Території та об'єкти природно-заповідного фонду як елементи національної екомережі.

Тема 3. Категорії природно-заповідних територій Міжнародного союзу охорони природи та природно-заповідного фонду України.

Тема 4. Створення та проектування територій природно-заповідного фонду України.

Тема 5. Організаційно-правові засади заповідної справи в Україні.

Тема 6. Правовий режим територій та об'єктів природно-заповідного фонду.

Тема 7. Структура та зонально-регіональні особливості природно-заповідного фонду України.

Тема 8. Природоохоронна діяльність на територіях та в об'єктах природно-заповідного фонду України.

Тема 9. Загальний порядок використання та контролю територій та об'єктів природно-заповідного фонду.

Тема 10. Наукові дослідження територій та об'єктів природно-заповідного фонду. Літопис природи.

Тема 11. Юридична відповідальність за порушення законодавства про природно-заповідний фонд.

Тема 12. Міжнародне співробітництво в галузі охорони і використання територій та об'єктів природно-заповідного фонду.

ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ

Основними видами навчальних аудиторних занять, під час яких здобувачі вищої освіти отримують необхідні знання, є лекції, семінарські заняття, консультації.

При викладанні лекційного матеріалу передбачено поєднання таких форм і методів навчання, як лекції – бесіди і лекції-візуалізації. Лекція-бесіда забезпечує безпосередній контакт викладача з аудиторією і дозволяє привернути увагу здобувачів вищої освіти до найбільш важливих питань теми лекції, визначити у процесі діалогу особливості сприйняття навчального матеріалу здобувачами вищої освіти.

Лекція-візуалізація – візуальна форма подачі лекційного матеріалу з розгорнутим або коротким коментуванням візуальних матеріалів, що

переглядають технічними засобами навчання або аудіо-відеотехніки. При проведенні семінарських занять передбачено поєднання таких форм і методів навчання, як робота у малих групах або дискусія.

Здобувачі вищої освіти працюють з друкованим інформативним матеріалом або з матеріалом мережі Інтернет, виконують усні та письмові завдання (контрольні питання або тести), виступають з доповідями і презентаціями, підготовленими як індивідуальні проекти. Програмою передбачено такі проекти для формування професійної компетентності: виступ за темою індивідуального науково-дослідного завдання (або з темою самостійного вивчення дисципліни).

**План лекційних занять з дисципліни
«Екологічний нагляд за об'єктами природно-заповідного фонду»**

№ з/п	Назва теми
1	Наукові засади заповідної справи.
2	Території та об'єкти природно-заповідного фонду як елементи національної екомережі.
3	Категорії природно-заповідних територій Міжнародного союзу охорони природи та природно-заповідного фонду України.
4	Створення та проектування територій природно-заповідного фонду України.
5	Організаційно-правові засади заповідної справи в Україні.
6	Правовий режим територій та об'єктів природно-заповідного фонду.
7	Структура та зонально-регіональні особливості природно-заповідного фонду України.
8	Природоохоронна діяльність на територіях та в об'єктах природно-заповідного фонду України.
9	Загальний порядок використання та контролю територій та об'єктів природно-заповідного фонду.
10	Наукові дослідження територій та об'єктів природно-заповідного фонду. Літопис природи.
11	Юридична відповідальність за порушення законодавства про природно-заповідний фонд.
12	Міжнародне співробітництво в галузі охорони і використання територій та об'єктів природно-заповідного фонду.

**План практичних занять з дисципліни
«Екологічний нагляд за об'єктами природно-заповідного фонду»**

№ з/п	Назва теми
1	Державний контроль за додержанням режиму територій та об'єктів природно-заповідного фонду.
2	Форми власності на території та об'єкти природно-заповідного фонду.
3	Правові засади функціонування територій та об'єктів природно-заповідного фонду.

4	Охорона територій та об'єктів, що мають особливу екологічну, наукову, естетичну, господарську, а також історико-культурну цінність.
5	Основні засоби збереження територій та об'єктів природно-заповідного фонду.
6	Види використання територій та об'єктів природно-заповідного фонду.
7	Спеціальне використання природних ресурсів у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду.
8	Права громадян з питань охорони та використання територій та об'єктів природно-заповідного фонду.
9	Управління в галузі організації, охорони та використання природно-заповідного фонду.
10	Режим територій та об'єктів природно-заповідного фонду.
11	Охорона територій та об'єктів природно-заповідного фонду, контроль за додержанням їх режиму.
12	Оформлення документації на земельні ділянки природно-заповідного фонду.

**Завдання для самостійного вивчення навчальної дисципліни
«Екологічний нагляд за об'єктами природно-заповідного фонду»**

№ з/п	Назва теми
1	Етапи створення територій природно-заповідного фонду.
2	Правовий режим зоологічних парків та парків-пам'яток садово-паркового мистецтва
3	Правовий режим охоронних зон природно-заповідного фонду.
4	Майнова відповідальність за порушення законодавства про природно-заповідний фонд.
5	Оформлення документації на земельні ділянки ПЗФ
6	Збереження об'єктів рослинного та тваринного світу, занесених до Червоної та Зеленої книг України
7	Формування, збереження і використання екологічної мережі.
8	Охорона, утримання і використання зелених насаджень.
9	Облік кадастрових відомостей щодо територій та об'єктів природно-заповідного фонду
10	Основні характеристики інформаційних та охоронних знаків
11	Спеціальне використання природних ресурсів у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду
12	Оптимізація еколого-економічних засад функціонування та розвитку природно-заповідного фонду України

МЕТОДИ КОНТРОЛЮ ТА ОЦІНЮВАННЯ

1. Усне опитування (фронтальне, індивідуальне, детальний аналіз відповідей студентів).

2. Письмова аудиторна та позааудиторна перевірка – підготовка рефератів, презентацій, контрольні роботи (з конкретних питань тощо) або тести.

3. Практична перевірка – аналіз виробничої інформації, рішення професійних завдань з проектування технологічних методів захисту.

Види контролю: поточний контроль, проміжна та семестрова атестація.

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота (разом 50 балів)												Підсумковий тест (екзамен)	Сума
Розділ 1						Розділ 2						50 балів	100 балів
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12		
4	4	4	4	4	5	4	4	4	4	4	5		

T1, T2 ... T12 – теми

Відпрацювання пропущених занять студентами здійснюється згідно «Положення про порядок відпрацювання студентами Львівського національного університету природокористування пропущених лекційних, практичних, лабораторних та семінарських занять». Студент представляє конспект а з пропущеної теми лекційного курсу та опрацьований практичний матеріал (захист роботи або контрольна чи тестові завдання) з відповідної тематики. Самостійне вивчення навчальної дисципліни за вищевказаними темами передбачає також підготовку рефератів, доповідей, презентацій (максимальна кількість балів – 5 за одну тему, але не більше 10 б. за весь курс дисципліни).

Форма підсумкового контролю успішності навчання: екзамен.

КРИТЕРІЇ ПОТОЧНОГО ОЦІНЮВАННЯ

Поточне оцінювання здійснюється за кожним завданням в межах розділів. Оцінюються і завдання, виконувані в аудиторії, і завдання, виконувані під час самостійної роботи. Протягом вивчення дисципліни здійснюється самоконтроль. Загальні критерії оцінок: “відмінно” – здобувач вищої освіти виявив всебічні, систематичні та глибокі знання навчального матеріалу дисципліни, передбаченого програмою; опрацював основну та додаткову літературу, рекомендовану програмою; проявив творчі здібності у розумінні, логічному, стислому та ясному трактуванні навчального матеріалу; засвоїв взаємозв’язок основних понять дисципліни, їх значення для подальшої професійної діяльності. “добре” – здобувач вищої освіти виявив систематичні та глибокі знання вище середнього рівня навчального матеріалу дисципліни; продемонстрував уміння легко виконувати завдання, передбачені програмою; опрацював літературу, рекомендовану програмою; засвоїв взаємозв’язок основних понять дисципліни, їх значення для подальшої професійної діяльності. “задовільно” – здобувач вищої освіти виявив знання навчального матеріалу дисципліни в обсязі, необхідному для подальшого навчання та майбутньої професійної діяльності; виконав завдання, передбачені програмою; ознайомився з основною літературою, що зазначена у програмі; припустив значну кількість помилок або недоліків у відповідях на запитання співбесіди, тестування, при виконанні

завдань тощо, які може усунути самотійно. “незадовільно” – здобувач вищої освіти не має знань зі значної частини навчального матеріалу; припускає принципові помилки при виконанні більшості передбачених програмою завдань.

**Питання з дисципліни
«Екологічний нагляд за об’єктами природно-заповідного фонду»,
які виносяться на екзамен:**

1. Наукові засади заповідної справи.
2. Території та об’єкти природно-заповідного фонду як елементи національної екомережі.
3. Категорії природно-заповідних територій Міжнародного союзу охорони природи та природно-заповідного фонду України.
4. Створення та проектування територій природно-заповідного фонду України.
5. Організаційно-правові засади заповідної справи в Україні.
6. Правовий режим територій та об’єктів природно-заповідного фонду.
7. Структура та зонально-регіональні особливості природно-заповідного фонду України.
8. Природоохоронна діяльність на територіях та в об’єктах природно-заповідного фонду України.
9. Загальний порядок використання та контролю територій та об’єктів природно-заповідного фонду.
10. Наукові дослідження територій та об’єктів природно-заповідного фонду. Літопис природи.
11. Юридична відповідальність за порушення законодавства про природно-заповідний фонд.
12. Міжнародне співробітництво в галузі охорони і використання територій та об’єктів природно-заповідного фонду.
13. Державний контроль за додержанням режиму територій та об’єктів природно-заповідного фонду.
14. Форми власності на території та об’єкти природно-заповідного фонду.
15. Правові засади функціонування територій та об’єктів природно-заповідного фонду.
16. Охорона територій та об’єктів, що мають особливу екологічну, наукову, естетичну, господарську, а також історико-культурну цінність.
17. Основні засоби збереження територій та об’єктів природно-заповідного фонду.
18. Види використання територій та об’єктів природно-заповідного фонду.
19. Спеціальне використання природних ресурсів у межах територій та об’єктів природно-заповідного фонду.
20. Права громадян з питань охорони та використання територій та об’єктів природно-заповідного фонду.
21. Управління в галузі організації, охорони та використання природно-заповідного фонду.
22. Режим територій та об’єктів природно-заповідного фонду.

23. Охорона територій та об'єктів природно-заповідного фонду, контроль за додержанням їх режиму.
24. Оформлення документації на земельні ділянки природно-заповідного фонду.
25. Етапи створення територій природно-заповідного фонду.
26. Правовий режим зоологічних парків та парків-пам'яток садово-паркового мистецтва
27. Правовий режим охоронних зон природно-заповідного фонду.
28. Майнова відповідальність за порушення законодавства про природно-заповідний фонд.
29. Оформлення документації на земельні ділянки ПЗФ
30. Збереження об'єктів рослинного та тваринного світу, занесених до Червоної книги України.
31. Збереження об'єктів рослинного та тваринного світу, занесених до Зеленої книги України.
32. Червоний список Міжнародного союзу охорони природи.
33. Оцінка значущості природно-заповідних територій.
34. Формування, збереження і використання екологічної мережі.
35. Охорона, утримання і використання зелених насаджень.
36. Облік кадастрових відомостей щодо територій та об'єктів природно-заповідного фонду.
37. Основні характеристики інформаційних та охоронних знаків.
38. Спеціальне використання природних ресурсів у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду.
39. Оптимізація еколого-економічних засад функціонування та розвитку природно-заповідного фонду України.
40. Класифікація територій особливої охорони МСОП.
41. Порядок використання природних ресурсів на території природно-заповідного фонду України.
42. Заповідна спадщина природи.
43. Ідеології й теорії природно-заповідної справи.
44. Структурно-функціональна організація природно-заповідного фонду.
45. Стан збереження генофонду, ценофонду, фауністичних і ландшафтних комплексів в Україні.
46. Порівняльна оцінка структури природно-заповідного фонду України та світу.
47. Категорії Європейського Червоного списку.
48. Об'єктивні передумови зародження природоохоронного руху.
49. Формування репрезентативної екологічної мережі України.
50. Шляхи підвищення рівня екологічної освіти на заповідних територіях.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Гринчишин Н. М. Природно-заповідна справа. Навч. посіб. Львів: ЛДУБЖД, 2008. 224 с.
2. Грищенко Ю. М. Основи заповідної справи. Навч. посіб. для студентів спеціальності «Екологія та охорона навколишнього середовища» Рівне: Вид-во РДТУ, 2000. 234 с.
3. Заповідна справа в Україні. Навч. посіб. за заг. ред. Гродзинського М. Д., Стеценка М. П. К. Географіка, 2003. 306 с.
4. Сівак В. К., Солодкий В. Д. Заповідна справа. Навч. посіб. Чернівці. Зелена Буковина, 2001. 208 с.
5. Фурдичко О. І., Сівак В. К., Солодкий В. Д. Заповідна справа в Україні. Підручник. Чернівці: Зелена Буковина, 2005. 336 с.

Допоміжна

1. Адаменко О. М., Приходько М. М. Регіональна екологія і природні ресурси Івано-Франківськ. Таля, 2000. 287 с.
2. Андрієнко Т. Л. Наукові дослідження територій та об'єктів природно-заповідного фонду. Літопис природи. Заповідна справа України. К. Географіка, 2003. С. 183-188.
3. Андронов В. А., Варивода Є. О., Тітенко Г. В. Заповідна справа: Навч. посіб. Х.: НЦУЗУ, 2013. 204 с.
4. Бевзенко В. М. Управління природно-заповідним фондом України (організаційно-правові питання). Монографія Херсон. Айлант, 2005. 268 с.
5. Давиденко В. М. Заповідна справа. Навч. посіб. Миколаїв: Вид-во МФ НаУКМА, 2001. 140 с.
6. Екологічне законодавство України. Х. ТОВ «Одісей», 2002. 928 с.
7. Зелена книга України / під загальною редакцією члена-кореспондента НАН України Я. П. Дідуха. К.: Альтерпрес, 2009. 448 с.
8. Масікевич Ю. Г., Мовчан Я. І., Цицима П. М. Правове регулювання заповідної справи в Україні: спеціальне зібрання законодавчих документів. Чернівці: Книги ХХІ, 2007. 816 с.
9. Природно-заповідний фонд України: території та об'єкти загальнодержавного значення. Гол. ред. Ситник К. М. К. ТОВ «Центр екологічної освіти та інформації», 2009. 332 с.
10. Програма Літопису природи для заповідників та національних природних парків. / За ред. Т. Л. Андрієнко. К.: Академперіодика, 2002. 103 с.
11. Решетюк О. В. Заповідна справа: теорія та практика. Навч.-метод. посіб. Ч. 1 Чернівці: Рута, 2007. 100 с.
12. Решетюк О. В. Заповідна справа: теорія та практика. Навч.-метод. посіб. Ч. 2 Чернівці: ЧНУ, 2008. 232 с.
13. Розбудова екомережі України. / Під наук. ред. Ю. Р. Шеляг Сосонко. – К.: Програма розвитку ООН (UNDP), 1999. 127 с.
14. ТОВАЖНЯНСЬКИЙ Л. Л., СОЛОДКИЙ В. Д., МАСІКЕВИЧ Ю. Г. Заповідна справа. Навч. посіб. Харків: НТУ «ХПІ», 2002. 240 с.

15. Червона книга України. Рослинний світ. Заг. ред. М.М. Щербака. К.: Українська енциклопедія ім. М.П. Бажана, 1994. 461с.

16. Червона книга України. Тваринний світ. Заг. ред. М.М. Щербака. К.: Українська енциклопедія ім. М.П. Бажана, 1994. 461с.

Інформаційні ресурси

<https://ips.ligazakon.net/document/FN045210> - Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розроблення проектів створення природних територій та об'єктів природно-заповідного фонду України

<https://www.kmu.gov.ua/npras/8161814> - Порядок розроблення проектів землеустрою з організації та встановлення меж територій природно-заповідного фонду, іншого природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного та історико-культурного призначення

<http://www.menr.gov.ua/> - сторінка Міністерства екології та природних ресурсів України.

<http://unesco.org.ua/> - сторінка Національної комісії України у справах ЮНЕСКО

<http://www.nature.coe.int/> - сторінка Центру Naturopa при Раді Європи.

<http://unesco.org/mab> - сторінка Програми ЮНЕСКО „Людина і біосфера”, в рамках якої створена Світова мережа біосферних резерватів

<http://www.unesco.org/mab/BRs/BRlist.shtml> - Список біосферних заповідників (резерватів), занесених до мережі програми ЮНЕСКО «Людина і біосфера».

<http://www.ecnc.nl/doc/lynx/> - сторінка Всеєвропейської екомережі на сайті Всеєвропейської стратегії збереження біологічного та ландшафтного різноманіття

<http://www.panda.org/> - сторінка Міжнародного фонду охорони природи (WWF International)

ПОЛІТИКА КУРСУ («ПРАВИЛА ГРИ») В АУДИТОРНИЙ ЧАС

Курс передбачає роботу в колективі. Студенти під час лекційних занять ведуть конспект з відповідної теми. Під час заняття або ж в кінці лектор ставить питання, веде діалог з аудиторією для кращого засвоєння теоретичного матеріалу. Середовище в аудиторії є дружнім, творчим, відкритим до конструктивної критики. Усі завдання, передбачені програмою, мають бути виконані у встановлений термін. Якщо здобувач вищої освіти відсутній з поважної причини, він/вона презентує виконані завдання під час самостійної підготовки та консультації викладача. Під час роботи над індивідуальними науково-дослідними завданнями та проектами не допустимо порушення академічної доброчесності.